

Allianssin asiantuntijalausunto sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Asia: HE 75/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Teema: Koulutusta koskevat etuudet

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä kouluttaa, palvelee ja tuo yhteen järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa työtä tai vapaaehtoistyötä tekevät nuorisoalan toimijat. Allianssin jäsenenä on noin 140 nuorisojärjestöä ja muuta nuorisoalalla toimivaa yhteisöä – käytännössä kaikki Suomessa toimivat nuorisoalan järjestöt.

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Kiitämme sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä. Ehdotettu laki koskisi nuorten koulutusta koskevien etuuksien osalta opintorahan, opintorahan huoltajakorotuksen ja oppimateriaalilisan määrää, yleistä asumistukea ja ammatillisen kuntoutuksen kuntoutusrahaa ja nuorten kuntoutusrahaa.

Allianssi suhtautuu kriittisesti hallituksen esitykseen ja haluaa ilmaista huolensa indeksikorotusten jäädyttämisen seurauksista nuorten toimeentulolle ja hyvinvoinnille. Vuosittaiset indeksikorotukset aiotaan jäädyttää useaksi vuodeksi tilanteessa, jossa pienituloiset nuoret ja opiskelijat ovat olleet jo taloudellisesti tiukilla korkean inflaation takia. Perusturvan arviointiraportin mukaan vuosina 2020–2022 kiihtyvä inflaatio ja viiveellä toteutetut indeksikorotukset pienensivät etuuksien reaalitasoa. Nyt suunniteltavilla indeksijäädytyksillä näiden tukien saajien ostovoimaa heikennetään merkittävästi entisestään. Käytännössä esitys tarkoittaisi sitä, että etuuksien ja rahamäärien tarkistusten tekemättä jättämisen vaikutus etuuksien ja rahamäärien reaaliseen tasoon olisi jopa 10,2 %.

Keskitymme tässä lausunnossa opintorahaan, mutta on tärkeää ottaa huomioon, että noin 54 % opintotuen saajista saa myös yleistä asumistukea. Yleisen asumistuen indeksijäädytyksessä on siten myös kyse merkittävästi opiskelijoiden toimeentuloon vaikuttavasta heikennyksestä. Myös ammatillisen kuntoutuksen kuntoutusrahan ja nuorten kuntoutusrahan indeksit jäädytetään, ja

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry
Allianssi-talo, Asemapäälikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

nämä heikennykset kohdistuvat erityisesti vaikeassa asemassa oleviin nuoriin ja heidän mahdollisuuksiinsa opiskella ja työllistyä. Nuoren kuntoutusrahan taustalla ovat useimmiten mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt. Vuoden 2017 alussa takuueläkkeen tasolle korotettu kuntoutusraha on toiminut kannusteena nuorille osallistua kuntoutukseen ja edistänyt nuorten toimintamahdollisuuksia. Kelan mukaan vuonna 2021 lähes 14 000 nuorta sai nuoren kuntoutusrahaa. Nuorten kuntoutustuen saajat ovat 16–19-vuotiaita ja lisäksi ammatilliseen kuntoutukseen osallistuvista suurin osa on 16–34-vuotiaita, eli myös nuoria.

Hallituksen esityksen tavoitteena on tasapainottaa valtiontaloutta ja tuoda säästöjä julkiselle sektorille pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti. **Allianssi suhtautuu kuitenkin kriittisesti siihen, millaista todellista säästöä yhteiskunnalle tuo se, että nuorilta heikennetään toimeentulon leikkaamisen kautta mahdollisuuksia esimerkiksi kouluttautua ja panostaa opiskeluun.** Useat hallituksen suunnittelemat leikkaukset kohdistuvat nimenomaan nuoriin. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaiseman yhteisvaikutusten arvioinnin mukaan hallituksen suunnittelemien **sosiaaliturvamuutosten suurimmat vaikutukset kohdistuvat nuoriin ikäpolviin;** erityisesti 18–24-vuotiaisiin ja myös 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä vaikutukset ovat suuria.

Allianssi haluaa ilmaista huolensa siitä, että esitys heikentää opiskelijoiden toimeentuloa merkittävästi entisestään. **Kuten esityksen laskelmissa esimerkkitalouksille havainnollistetaan, yksin asuvalla opiskelijalla, jonka pääasiallisina tuloina on opintoraha, opintolaina ja yleinen asumistuki, tulot laskisivat jopa -82,93 e/kk jäädytyksen myötä, mikä on merkittävä summa opiskelijan toimeentulossa. Jäädytyksen vaikutus olisi euromääräisesti suurin itsenäisesti asuvalla 18 vuotta täyttäneellä opiskelijalla.** Opintotuki on tukimuotona merkittävä osa nuorten toimeentuloa. Kuten hallituksen esityksessäkin mainitaan, opintorahan saajia oli lukuvuonna 2022–2023 yhteensä noin 218 500, joista suurin osa oli muualla kuin vanhempiensa luona asuvia täysi-ikäisiä opiskelijoita (noin 162 600). Alle 18-vuotiaita muualla kuin vanhempiensa luona asuvia oli noin 5400. Vanhempiensa luona asuvia opintorahan saajia oli noin 31 800.

Opintotuen reaalista ostovoimaa on heikennetty indeksien jäädytyksillä, minkä lisäksi nousseet elinkustannukset ovat heikentäneet ostovoimaa entisestään. **Opiskelijoiden toimeentulon ja opiskelun edellytysten heikentäminen on vahvasti ristiriidassa hallituksen koulutus- ja osaamistason nostamisen tavoitteiden kanssa.** Vielä 1990-luvulla opintotuen ostovoima vuoteen 2022 verrattuna oli yli 430 euroa. Opintoraha oli kuitenkin lukuvuonna 2022–2023 indeksien uupumisten ja jäädytysten vuoksi lähes 163 euroa jäljessä. Mikäli opintorahaan tehdään jälleen indeksijäädytys, jää se yhä voimakkaammin jälkeen alkuperäisestä tasostaan.

Myös opintorahan huoltajakorotukseen aiotaan tehdä indeksijäädytys. Allianssi ilmaisee huolensa siitä, että hallituksen suunnitelma tehdä perheellisten opiskelijoiden huoltajakorotukseen tasokorotus jää indeksijäädytysten myötä vähäiseksi, sillä opiskelijoiden etuuksiin kohdistetaan muita merkittäviä heikennyksiä.

Ensisijaisten etuuksien tasoa heikennettäessä tarve viimesijaisille etuuksille, eli käytännössä toimeentulotuella lisääntyy. Hallitus on myös itse nostanut tämän seurauksen

esiin esityksessään. Nuoret ovat jo nyt ylliedustettuina toimeentulotuen saajissa. Nuorena koetut toimeentulo-ongelmat yhdistettynä muihin sosiaalisiin ongelmiin ovat merkittävä riski sekä nuorelle itselleen että koko yhteiskunnalle. Toimeentulotuen tarpeen lisääntyessä myös terveydenhuollon ja lastensuojelun kustannukset todennäköisesti lisääntyvät.

Hallituksen esityksessä todetaan, että opintotukilain muutoksia koskevassa hallituksen esityksessä tullaan arvioimaan muutosten yhteisvaikutuksia. Mitä suurimmissa määrin nuoria koskevassa esityksessä tulisi myös nuorisolain perusteella kuulla nuoria itseään, mitä ei ole nykyisessä valmisteluprosessissa riittävässä määrin tehty. **Allianssi haluaa nostaa esiin myös erillisten nuorivaikutusten arvioinnin tärkeyden.** Nuorivaikutusten vahvemmallalla arvioinnilla saadaan selville lainsäädännön mahdolliset vaikutukset nuoriin erityisryhmänä. Allianssi vaatii, että muutosten nuorivaikutuksia arvioidaan tarkasti, mikäli lainsäädäntö tulee ehdotetun kaltaisena voimaan. Nuorivaikutusten arvioiminen ennakoivasti parantaisi lainvalmistelun laatua ja varmistaisi, ettei tehtävillä päätöksillä aiheuteta yksilöille ja yhteiskunnalle kalliiksi tulevaa vahinkoa nuorten hyvinvoinnille.

Helsingissä 26.10.2023

Anna Laurila
Puheenjohtaja

Anna Munsterhjelm
Toiminnanjohtaja

Suomen nuorisolaan kattojärjestö Allianssi ry

Lisätiedot:

Vaikuttamisen asiantuntija Suvi Mäkeläinen

suvi.makelainen@nuorisola.fi

0451134194

Suomen nuorisolaan kattojärjestö Allianssi ry

Allianssi-talo, Asemapäällikökatu 1, 00520 Helsinki

nuorisola.fi

info@nuorisola.fi